

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба кори диссертатсионии Назаров Холназар Давлатшоевич дар мавзуи “Афкори педагогӣ-ахлоқӣ дар ҳамосаи “Гурғулӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст.

Мазмуну мундариҷаи диссертатсияи Назаров Холназар Давлатшоевич дар мавзуи “Афкори педагогӣ-ахлоқӣ дар ҳамосаи “Гурғулӣ”, ба шиносномаи ихтисоси илмии 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот: аз он ҷумла, ба банди 3 – «Антропологияи педагогӣ» (низомҳои /шароитҳои/ рушди шахс дар ҷараёни таълим, тарбия, таҳсилот;), банди 4 – «Назария ва концепсияи таълим» (қонуниятҳо, принсипҳои таълиму тарбияи кӯдак дар давраҳои гуногуни ба камол расидани ӯ; фардиқунонӣ ва тафриқҳои таълим; намудҳо ва амсилаҳои таълим, доираи таълиқи онҳо; технологияҳои таълим; концепсияҳои рушди таъминоти таълимӣ-тарбиявии раванди таълим ва воситаҳои таълим, махсусиятҳои таълим дар зинаҳои гуногуни таҳсилот) мутобиқат дорад.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия. Мубрамии мавзуи таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки масъалаи таҳқиқнамудаи Назаров Холназар яке аз мавзӯҳои ҳалталаби педагогикаи муосир ба ҳисоб меравад. Зеро, тавре, ки муаллифи таҳқиқоти диссертатсионӣ изҳор намудааст, замони муосирро зарурати дастёбӣ ба таҳсилоти босифат, таҳсилот барои тамоми тӯли ҳаёт ба миён гузоштааст ва рӯйи қор овардани андешаҳои педагогӣ-ахлоқӣ, дар асоси осори шифоҳии тарбиявии гузаштагонанон, салоҳиятҳои асосии насли имрӯза арзёбӣ мешавад.

Муҳимияти мавзуи мазкур низ дар он аст, ки бо амри Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон хондан ва аз худ кардани осори шифоҳии гузаштагон яке аз номинаҳои озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст»-ро ташкил медиҳад ва дар баланд бардоштани эҳсоси ҳудогоҳию худшиносӣ ва халқпарварию ватандӯстии хонандагон нақши ҳудро мегузорад.

Илова ба ин, муаллиф дуруст таъкид кардааст, ки то имрӯз масъалаи ташаккули афкори педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи “Гурғулӣ”, ки сифр халқӣ аст ва барои инкишофи нутқ, ҷаҳонбинӣ, дониш, малакаву маҳорат ва ахлоқи тарбияи хонандагон нақши созгор дорад, ба таври бояду шояд ва мукамал аз ҷониби олимону муҳаққиқони тоҷик мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор дода нашудааст.

Хадаф аз андешаҳои дар боло ироашуда аз шаҳодат медиҳанд, ки мавзӯи барои таҳқиқоти диссертатсионӣ интихобнамудаи докталаб Назаров Холназар дар шароити муосир бениҳоят муҳим ва дорой аҳамияти махсуси назариявӣю амалӣ буда, он бо дарназардошти талаботи замони муосир ба таълиму тарбияи насли наврас ва дар заминаи таҳаввулоту ислоҳоти куллие, ки солҳои охир дар таҳсилоти Тоҷикистон, махсусан дар шароити гузариш ба муносибати босалоҳият ба таълим рӯи қор омадаанд, таҳия ва барои дифоъ пешниҳод шудааст.

Бо яд таъкид кард, ки дар воқеъ таҳқиқоти Назаров Холназар аз арзиши илмиву аҳамияти амиқи назариявӣю амалӣ бархурдор буда, дар он масъалаҳо муҳимтарини самти педагогика, бо дарназардошти талаботи таҳсилоти муосир ошкор ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок карда шуда, ба таври мукамал таҳқиқу баррасӣ шудааст.

Дар баробари ин, докталаб Назаров Холназар дар таҳқиқоти диссертатсионии хеш таҳқиқу таҳлили проблемаҳои муҳимро вобаста мавзӯи диссертатсия ба нақша гирифта, дар ҳаллу фасли онҳо ба қадри имкон дастбанд гаштааст. Аз он ҷумла:

- таҳлил намудани афкори педагогӣ-ахлоқӣ дар ҳамосаи «Гургулӣ» ҳамчун ёдгории эҷодӣи шифоҳии халқи тоҷик;
- муайян намудани тарбияи инсон, шахсият, ифтихори миллӣ ва ватану ватандӯстӣ дар симои қаҳрамонони ҳамосаи «Гургулӣ»;
- муайян намудани методҳо, воситаҳо, усулҳо ва шаклҳои истифодаи ҳамосаи «Гургулӣ» ва дигар намунаи эҷодӣи шифоҳии халқи тоҷик дар ҷараёни этникӣ-педагогисозии қорҳои таълимӣ-тарбиявӣю муассисаҳои муосири таълимӣ.

Аз ин дидгоҳ, месазад, ки таҳқиқоти мавриди баррасиро ниҳоят муҳим, саривақтӣ ва яке аз ниёзҳои асосии таҳсилоти муосир арзбӣ кунем.

Дарҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд:

Қабл аз ҳама, месазад дурустӣ ва фароғири тамоми ҷанбаҳои паҳлуҳои назариявӣю амалии мавзӯи диссертатсия будани вазифаҳо ва фарзияи илмӣю муаллифи диссертатсияро қайд намоем. Арзбӣи натиҷаҳои диссертатсия ва таҳқиқоти таҷрибавӣю озмоишӣю баргузорнамудаи Назаров Холназар, ҳамчунин хулосаву тавсияҳои методӣю қоркард ва манзурнамудаи ӯ бозгӯи онанд, ки муаллиф ба мақсад ноил шуда, вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузошташударо ҳаллу фасл кардааст ва дар натиҷа фарзияи илмӣю пешниҳодкардааш дар амал тасдиқи худро пайдо кардааст.

Навгони илмий таҳқиқот асоси илмиву воқеӣ дошта, баҳсангез нестанд. Зеро таҳлилу баррасии таҳқиқоти диссертатсиониро натиҷаи корҳои озмоишӣ, хулосаи бобҳо, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методии пешниҳодшуда собит месозанд, ки дар воқеъ аз ҷониби муаллиф пешниҳод карда шудааст:

- аҳамияти илмӣ-педагогии ҳамосаи «Гурғулӣ» ба таври мушаххас таҳқиқ карда шуда, ҳамчун сарчашмаи арзиши педагогӣ-ахлоқӣ муқаррар карда шудааст;

- муайян карда шудааст, ки осори фолклории тоҷик ба ташаккули афкори педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи «Гурғулӣ» таъсири бонуфуз дорад;

- аҳамияти андешаҳои педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи «Гурғулӣ» дар тарбияи ифтихори миллӣ ва истиқлолияти давлатӣ таҳқиқ гардида, бузургии инсон, шахсият, қадршиносӣ, мақом ва шарафи инсон, озодӣ ва сарбаландии он дар образҳои қаҳрамонҳои ин асари педагогӣ мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода шудааст;

- муқаррар карда шудааст, ки дар ҳамосаи «Гурғулӣ» ситоиши адлу инсоф, дӯстию рафоқат, васфи далериву шучоат, мардиву ҳимматбаландӣ, хоксориву фурӯтанӣ дар ташаккули афкори маънавӣ ва худсозии миллӣ аҳамияти муҳим дорад;

- муайян карда шудааст, ки дар афкори педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи «Гурғулӣ» бақои сулҳу амонӣ заминаи асосии ташаккули ифтихори миллӣ ва таъмини амнияти давлату давлатдорӣ аст;

- муқаррар карда шудааст, ки ҳамосаи «Гурғулӣ» ба сурати дастурамал ва асари педагогӣ-ахлоқӣ дар тарбияи насли наврас мақоми хоса дорад:

Гузашта аз ин, дар қараёни таҳқиқоти диссертатсионӣ ва озмоишӣ масоили зиёди баррасишаванда ҳаллу фасли худро ёфтаанд, ки аз навгониҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дарак медиҳанд, масалан:

Нуктаҳои илмий зерини аз ҷониби муаллифи таҳқиқот ба ҳимоя пешниҳодшуда натиҷаҳои дар раванди таҳқиқот бадастомадаро барои баррасӣ муаррифӣ карда, мундариҷа ва муҳтавои мантиқии таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос мекунанд:

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда:

Дар таҳқиқот тавсияҳои пешниҳод гардидаанд, ки аз назари мо дар таҳлил ва роҳандозии афкори педагогӣ-ахлоқӣ зимни намунаҳои беҳтарини эҷодиёти шифоҳии халқи тоҷик дар тақомули масъалаҳои тарбия дар муассисаҳои таълимии муосир мусоидат менамояд;

- таҳлили афкори педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи “Гургулӣ” чун намунаи хоссаи эҷодиёти шифоҳии халқи тоҷик дар марҳилаи истиқлолияти миллӣ баҳри худшиносӣ ва шинохти миллӣ муҳим аст;

- Омӯзиши афкори педагогӣ-ахлоқии намунаҳои беҳтарини эҷодиёти шифоҳии халқи тоҷик аз ҷумла ҳамосаи “Гургулӣ” дар ташаккул ва инкишофи ифтихори миллӣ, тарбияи давлатдорӣ мусоидат менамояд;

- Пажӯҳиши эҷодиёти шифоҳии халқи тоҷик дар намунаи ҳамосаи “Гургулӣ” дар раванди созандагии худшиносии миллӣ ба ташаккули шахсият таъвият мебахшад;

- Истифодаи афкори педагогӣ-ахлоқӣ дар намунаҳои арзандаи эҷодиёти халқи тоҷик, дар мисоли ҳамосаи “Гургулӣ” дар муассисаҳои таълимӣ имкониятҳои зехнию ахлоқиро бедор сохта, шаҳодат медиҳад, ки педагогикаи халқӣ ҷузъи ҷудонопазири педагогикаи муосир аст;

- Омӯзиш ва баррасии афкори педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи “Гургулӣ” дар муассисаҳои таълимӣ, дар доираи васеъ ба роҳ мондани корҳои тарбиявӣ мусоидат менамояд.

Яке аз самтҳои хуби таҳқиқоти диссертатсионии мазкур дар он аст, ки муаллифи рисола масъалаи ташаккули ахлоқ ва тарбияи халқиро ҳам аз таҷрибаи муҳаққиқони хориҷӣ ва ҳам аз дидгоҳи олимону пажӯҳишгарони варзидаи ватанӣ ҳаматарафа омӯхта, таҳлил ва коркард намуда, натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомдодаи худро дар шакли хулосаҳо ва тавсияҳои методӣ омода ва пешниҳод карда, барои исботи андешаҳои худ аз осори илмии олимони маъруфи муосири тоҷику хориҷи кишвар андешаву мулоҳизаҳои хеле зиёду арзишмандро овардааст, ки дурустиву эътимоднокии навгониҳои илмӣ, натиҷаҳои таҳқиқот ва хулосаву тавсияҳои пешниҳодкардаи муаллифро боз ҳам возеҳтар собит месозанд.

Дастовардҳои таҳқиқот бо тақия ба методологияи илмӣ, манбаъҳои гуногуни иттилооти методӣ, педагогӣ, психологӣ, таҷрибаи шахсии худ муаллиф, ки ба ҳадаф, предмет, вазифа ва мантики таҳқиқот мувофиқанд, таъмин карда шуданд.

Натиҷаи таҳқиқот дар маҷлисҳои Шурои Ҷамоҳангсозӣ оид ба самти педагогӣ-психологии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, инчунин дар конференсияҳои илмӣ муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон маъруза карда шудааст.

Муҳтавои асосии рисола ва натиҷаҳои таҳқиқоти озмоишӣ дар семинару конференсияҳо, мизҳои мударвар, семинарҳои омӯзишӣ, ки

дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон баргузор гардид, ироа гашта, тасвиб ва тасдиқи худро ёфтаанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ ва ҷиҳтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо:

Арзиши илмӣ ва амалии таҳқиқот аз навгонии илмӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот бар меояд, ки нуқтаҳои зерин муаррифғари онанд:

– Ҳамосаи “Гурғулӣ” – ин арзиши ҷовидона, дилбастагӣ ва меҳру муҳаббат нисбат ба Ватан, муҳофизати Ватан, садоқат ва бародарӣ, робита ва муттасилии наслҳо, муқаддасии хонавода ва парастии падару модар аст;

– Арзишҳои тарбиявӣ ва ахлоқии ҳамосаи “Гурғулӣ”, ҳамчун вичдони пок, олиҳимматӣ, шараф, манзалат, хирадмандӣ, хушахлоқӣ, порсогии зан, устуворӣ дар мубориза, қувваи ҷисмонии солим то ҳол дар илми педагогика масъалаи мубрам мебошанд. Онҳо ба ҳамаи халқиятҳо хосанд, бинобар ин, ҷузъи арзишҳои умумибашарӣ буда, ҷовидонӣ ва бебақо ҳастанд;

– Гояҳои этнопедагогии ҳамосаи “Гурғулӣ” метавонад ба хонандагон як қатор тасаввуротҳоро оид ба нуқтаи назари сарнаслҳо нисбати табиат, ҷомеа, инсон, мушкilotи зиндагӣ ва маъноӣ ҳаёт имконият диҳад;

– Омӯзиш ва рӯ овардани хонандагон ба фарҳанги этнопедагогӣ, ки дар ёдгории маънавии фарҳанги халқи тоҷик тасвир ёфтаанд, ба мукамал-гардонии раванди тарбияи этникӣ, ташаккули муносибати муҳим нисбат ба гуногуншаклии маҳалии тақрорнашавандаи фарҳанги миллии мусоидат мекунад;

– Намунаҳои назариявӣ ва амалии омӯзиши ҳамосаи “Гурғулӣ”, фаъолияти қавӣ ва ҳавасмандии хонандагон ин меҳр бо халқи худ, таърих, фарҳанг, урфу одат ва таомулгароӣ мебошад;

– Ҳамосаи халқии “Гурғулӣ” ҳамчун сарчашмаи арзишҳои этнопедагогии тоҷик, баҳри ташаккули худшиносӣ ва ҳудудҳои миллии мусоидат мекунад;

– Аҳамияти педагогӣ-ахлоқии ҳамосаи “Гурғулӣ” хонандагонро ба мутобиқкунии арзишҳои умумибашарӣ ва фарҳанги миллии тоҷикон равона мекунад;

– Мундариҷаи таълимӣ-педагогӣ ва эҷодии ҳамосаи “Гурғулӣ” тарғиби донишҳо оид ба арзишҳои умумибашарӣ тавассути фарҳанги миллии тоҷикон дар раванди якҷоя амал кардан бо хонандагон мебошад.

Наири натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризишавандаи илмӣ:

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар конференсияҳои илмӣ амалӣ, мизҳои мудаввар ва семинарҳои илмӣ-методиӣ дар Донишгоҳи миллии тоҷикистон, Донишгоҳи омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ, Коллеҷи техникии ДТТ ба номи академик М.Осимӣ ироа ва баррасӣ шуда, дар нашрияҳои илмӣ тақризшаванда дар шакли 12 мақолаҳои илмӣ ва дастури методӣ, аз он ҷумла 5 номгӯй дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи феҳристи тавсиянамудаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 3 номгӯй дар маҷмӯаи маводи конференсияҳо ва 4 номгӯй дар нашрияҳои дигар ба таъбири расидаанд, ки муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия:

Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзад аз рӯйи ихтисос, номзоди илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ ҷопшуда мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмуни муҳтасари диссертатсияро ифода карда, тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад.

Натиҷаҳои бадастомада, эътимоднокӣ, хулосаву тавсияҳо тибқи талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмӣ-методӣ асоснок карда шуда, ба миқдори кофӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисол ва ҷадвалҳо таъмин аст.

Диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал фаҳмо, бо лаҳни равони тоҷикӣ, босаводона навишта шуда, тартиби таҳия, ҷобачогузории қисмҳои алоҳидаи он, робитаи мантиқӣ ва мутасилӣ ба пуррагӣ риоя карда шудааст. Доир ба ҳар як боб ва умуман ба рисола хулосаҳои возеҳ бароварда шудааст.

Эроҳ ба таҳқиқоти диссертатсионӣ:

Дар баробари дастовардҳои муҳими илмӣ амалӣ, ки дар боло зикрашон рафт, диссертатсия ва автореферати он аз камбудихо низ холи нест, ки зикри онҳо барои тақмили минбаъдаи диссертатсия ба манфиат хоҳад анҷомид:

1. Муаллиф дар диссертатсия онд ба шакли усулҳои гуногуни тарбияи умумихалқӣ ва умумипедагогӣ шарҳу тавзеҳ додааст. Бисёр хуб мешуд, ки вобаста ба тарбияи халқӣ, тариқи лаҳча баъзе эпизодҳо шарҳ дода мешуд, ки аз анҷоми ин амал муҳтавои диссертатсия боз ғанитару мукамалтар мешуд.

2. Оид ба анҷумани гурғулисароӣ дар фароғатгоҳҳо, муаасасҳои фарҳангӣ-фароғатӣ, туй ва маърақаҳо, инчунин хангоми баргузори чашну маросимҳои гуногун аз кабили “Наврӯз”, “Меҳргон” ва ғ. таҳлилу баррасӣ ва зикри пурра баён нашудааст, ки ба диссертатсия тобиши нав мебахшад.

3. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои техникиву имлоӣ роҳ ёфтаанд, ки таҳриру ислоҳ меҳоянд.

Ҳамзамон бояд афзуд, ки ин камбудихо ба ҳеч вачҳ арзиши илмиву амалии диссертатсияро коста намегардонанд.

ХУЛОСАИ ЧАМЪБАСТӢ

1. Диссертатсияи Назаров Холназар кори ба итмомрасидаи илмӣ-таҳқиқотӣ буда, аз ҷониби муаллиф мустақилона дар сатҳи нисбатан хуби илмӣ иҷро карда шудааст.

2. Довталаб ба ҳадафи дар назди таҳқиқоти диссертатсионӣ гузошташуда ноил шуда, вазифаҳои илмии таҳқиқотро ҳаллу фасл кардааст ва фарзияи таҳқиқот тасдиқи худро ёфтааст.

3. Диссертатсияи Назаров Холназар дар мавзуи “Афкори педагогӣ-ахлоқӣ дар ҳамосаи “Гурғулӣ”, ки барои ҳимоя ва дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст, ба талаботи Низомнома оид ба Шӯрои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудаанд, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарризи расмӣ, номзоди
илмҳои педагогӣ, саромӯзгори
кафедраи умумидонишгоҳии
забонҳои хориҷии МДТ “Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи
академик Ҷобочон Ғафуров”

Аюбова М.З.

Маълумот барои тамос:

шаҳри Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбекова, 1;
Тел. +992(992-3422) 6-52-73, +992 900330821;
Почтаи электронӣ: ayubova1989@rambler.ru

Имзои Аюбова Манижа Зокирҷонҷонваро тасдиқ мекунам.

Сардори РК ва КМ-и МДТ «ДХ
ба номи академик Б. Ғафуров

Наврӯзов Э.